

1. Bakgrunn for prosjektet

Fram til 2008 var surrogati og bruk av surrogatmor et marginalt tema, dominert av historier om relativt rike, vellykkede homofile som dro til USA for å skaffe seg ønskebarnet. Et enkelt søk på Retriever viser at det i norske medier ble skrevet 146 artikler som inneholdt ordene "surrogatmor og USA", mens "surrogatmor og India" ga 18 treff. Begrenser vi søket til også å inneholde ordene "norsk" eller "Norge" eller "norske", er det kun 8 treff. Altså kan vi fastslå at bruk av surrogatmor i India var rimelig ukjent for norske medier før 2008.

Samtidig var det på norske nettsteder som "onskebarn.no" og "snartgravid.no", og senere også "surrogati.no" en voksende interesse for India som vertsland for fertilitetsindustri. I India har bruk av surrogatmor og kommersiell surrogati vært lovlig siden 2002. En av journalistene i teamet (Synnøve Skeie Fosse) kom tett på en slik prosess ved at en av hennes beste venner bestemte seg for å bli far ved hjelp av surrogatmor i India. Høsten 2008 blir hun med ham til Mumbai for å besøke klinikken og avlevere sædprøve. I forkant har det da vært en prosess med utvelgelse av klinikk, samt eggdonor.

Vedkommende er ikke brukt som kilde i saken, men har vært bidragsyter som sparringpartner og i noen tilfeller døråpner og kontaktperson til andre surrogati-foreldre. En generell undring over at en slik industri finnes, og det åpenbart veldig sterke ønsket mange har om å bli foreldre, gjorde henne nysgjerrig på temaet.

- Hvem er disse kvinnene som ønsker å bli surrogatmor?
- Hvem er de som velger surrogati for å bli foreldre?
- Hva preger denne industrien – hvor går pengene?

Våren 2010 reiser Skeie Fosse nok en gang til India. Da har saken til Kari Ann Volden eksplodert i norske medier og debatten går høyt blant politikere og opinion. Men den er preget av synsing og relativt lite fakta. Mange mener, men få vet. Surrogati-debatten endrer karakter fra å være en debatt om tilblivelse og barnløshet og etikken rundt det, til å bli mer en fattigdoms-, utnyttelses- og feministdebatt.

"Det er tilnærmet umulig å være sikker på at indiske kvinner som bærer fram barna ikke blir utnyttet eller utsatt for tvang, samt at deres helse og livssituasjon blir ivaretatt på en god måte"
Barne- og familieminister Audun Lysbakken

Lysbakkens synspunkt var ikke enestående. Fremtredende kommentatorer som Elisabeth Skarbø Moen og Hanne Skartveit forfektet lignende meninger. Også på det ledende chattestedet for surrogati-foreldre polariserte debatten seg, og innad i Surrogatiforeningen var det stridigheter. Konfliktlinjene gikk langs "verdige og uverdige surrogatforeldre". Der de mest "verdige" var kvinner som på grunn av medisinske årsaker (manglende livmor hovedsakelig) ikke kunne føde barn selv, men som brukte eget genetisk materiale. "Best" var de som kunne bruke egne egg og ektemannens/samboerens sæd. Det var også mye snakk om "etisk" eller "sunn" og "uetisk" eller "usunn" surrogati. Etisk surrogati var gjennomført i USA eller Canada. Surrogatforeldrene (intended parents) er opptatt av juridisk sikkerhet, moral og at det skal være god kontakt med surrogatmor (i flere tilfeller blir hun invitert til Norge for å besøke barna og blir omtalt som "tante"). Prosessen skal være forutsigbar for alle parter, og det skal ikke settes inn mer enn to embryoer.

Et aldri så lite paradoks at kildene omtaler juss og etikk som viktigste årsak til at de velger USA og Canda, ligger i at kommersiell surrogati faktisk er forbudt i Canada og betalingen til surrogatmor således må skje i form av (penge)"gaver".

Debatten og synsingen rundt India gjør at fokus på prosjektet endres til å prøve å finne fakta, dokumentere, bekrefte eller avkrefte påstander og oppfatninger som preger debatten.

Vi gjør for ordens skyld oppmerksom på at det selvsagt hadde vært artikler både i norsk og internasjonal presse om surrogati i India da prosjektet startet, men dekningen hadde vært svært fragmentert. Den norske (hvis vi ser bort fra Kari Ann Volden-saken) hadde stort sett

vært preget av lykkelige familier med sitt "lille nurk" på armen. Det meste handlet om de norske foreldrene, barna deres og juridiske komplikasjoner ved å komme seg hjem til Norge. Formatet til det nye magasinet Plot gjorde det mulig å tegne det store bildet – gå i dybden og gjøre egne undersøkelser.

2. Slik jobbet vi

I utgangspunktet hadde vi to hovedutfordringer:

- Å komme i kontakt med mange nok surrogatforeldre som ønsket å bidra og ville stå fram.
- Å få innpass ved de indiske klinikkene og komme i inngrep med surrogatmødrene.

Den intense debatten og de sterke meningene gjorde at det var vanskelig å komme i kontakt med surrogatforeldre i Norge. De som allerede hadde stått fram (et par fra Stavanger) var lei av mediekjøret og de som var i gang med prosessen var engstelige for reaksjoner. At norske myndigheter lot flere barn og foreldre "bli sittende fast i India" ved å trenere prosessen og lage nye forskrifter sommeren 2010, gjorde det enda vanskeligere å komme i kontakt med kilder. Vi forsøkte både ved å følge med i debatter på "ønskebarnet" og "snart gravid", samt gjennom Surrogatforeningen, som la ut en forespørsel på sine nettsider. I tillegg forsøkte vi gjennom kontakter og kjente som også var i gang med eller hadde vært gjennom en surrogatprosess.

For i det hele tatt å villesnakke med oss, satte de fleste to forutsetninger:

- 1) at de skulle få være anonyme dersom de ønsket det.
- 2) at de når som helst i prosessen kunne bryte samarbeidet med oss.

For oss var det avgjørende å komme i kontakt med og snakke med så mange som mulig for å kunne avdekke mønstre i deres tankesett, motivasjon og erfaringer. Å bygge tillit krevde mange og omfattende samtaler, naturlig nok, når man skal få mennesker til å snakke om noe av det mest private som finnes.

Da det først "løsnet" og vi fikk kontakt med tre-fire intervjuobjekter, viste det seg at det var mange som ønsket å bidra med sine erfaringer. Jungeltelegrafens fungerte som kildesøker, og i forkant av den tredje og siste reisen til India (den som danner grunnlaget for hovedhistorien i Plot), snakket vi med over 100 informanter som enten var i gang med prosessen, hadde fått barn eller ønsket å komme i gang. De fleste av samtalenes var enten på telefon eller via ulike chattekanaler. De vi til slutt valgte å bruke som kilder var de som var villige til å møte oss fysisk, slik at vi kunne gjøre grundigere intervjuer og verifisere identiteten deres. Da sto vi igjen med mellom 20 og 30 norske informanter.

Vi gjorde ingen kvalitativ vurdering av disse. Formålet med reportasjen var jo også dels å vise "vanlige mennesker som valgte uvanlige løsninger". Men vi satte som forutsetning at paret som skulle "bære" hovedhistorien måtte stå fram med navn og bilde.

Arbeidet besto dels i ordinære intervjuer, dels i å kartlegge debatt og synspunkter i Norge og i India. Videre kontaktet og oppsøkte vi klinikker og leger i India. Plot besøkte en rekke indiske klinikker i perioden fra desember 2010 til mars 2011. Vi var på til sammen 10 store og små klinikker i Delhi, Mumbai, Thane og i Anand i delstaten Gujarat. Klinikkenes er vanligvis styrt av legen som eier den, og det er sjefslegen som avgjør det meste. De fleste klinikkenes har egne surrogathjem – hybelhus der de svangre indiske kvinnene bor. Vi intervjuet advokater og forskere i India. I tillegg også norske leger og fertilitetsekspertene.

Kontakten med surrogatmødrene foregikk dels gjennom de norske foreldrene og dels gjennom klinikkene. Det gir noen metodeutfordringer (se under). Etter at reportasjen var ferdig, men før trykking/utgivelse, hadde Brennpunkt et program om India og surrogati. Der ble noen av "våre" problemstillinger belyst, men hovedfokus var Kari Ann Volden og hennes situasjon. I begrenset grad snakket de med andre surrogatmødre enn den som hadde født hennes tvillinger.

Vi valgte bevisst ikke å bruke særlig tid på Volden og hennes historie fordi den reiste andre problemstillinger. Da spesielt at hun var enslig og ikke hadde noen genetisk tilknytning. (Hun hadde "kjøpt" egg, sæd og livmor). Vi valgte å konsentrere oss om de som hadde brukt eget genetisk materiale, egg, sæd eller begge deler.

Synnøve Skeie Fosse jobbet fra Norge den første perioden (med norske kilder). Hun var så innom Delhi, men brukte mesteparten av tiden i India i Mumbai, der hun gravde og dykket ned i industrien gjennom titall intervjuer med både klinikker, leger, norske par og andre aktører.

Amalie Kvame Holm jobbet fra Delhi, der hun konsentrerte seg om klinikkene og forskere, organisasjoner og andre aktører som kunne kaste lys over bransjen.

Fotograf **Eivind H. Natvig** fulgte det norske paret fra Gardermoen til Delhi og reiste så til Anand i Gujarat, der han parallelt jobbet med sin fotodokumentar og gjennomførte intervjuer med en rekke surrogatmødre.

Redaktør **Knut Gjersteth Olsen** fungerte som reportasjeleder, jobbet med papirmølla i Norge, pløyet gjennom postlistene og gjennomførte også undersøkelsen på Stortinget.

Det ble en utfordrende jobb å sette ting sammen til en sammenhengende reportasje i et nytt format, og alle fire bidro i utskrivingsfasen.

Etter deadline satte vi inn ressursene på å samle bakgrunns materialet (metodeforklaringer, transkriberte intervjuer med en rekke kilder som ikke var med i reportasjen, etc). Resultatet ble en omfattende rapport fra bak kulissene, der vi viser kortene og forteller om arbeidet. Rapporten finnes som vedlegg til denne metoderapporten, og ble publisert på Plots nettsider samme dag som Plot #1 kom i salg i april 2011.

3. Metodeutfordringer

3.1 Avgresning

Surrogati er et omfattende emne med mange problemstillinger. Vi måtte rett og slett bestemme oss for hva som var viktigst å få belyst og hva som kunne tilføre den norske debatten fakta og kunnskap. Vi kunne valgt å forfølge den amerikanske "greinen". Det ville kanskje vært naturlig, tatt i betraktning at de aller fleste norske surrogatbarn ble født i USA helt fram til 2010. Og det ville være interessant å sannsynliggjøre at norske myndigheter bevisst lukker øynene for at disse barna blir utsatt for en positiv forskjellsbehandling, i det de reiser inn i Norge på amerikansk pass (statsborgerskap etter domsilprinsippet i USA), de er oppført som juridiske foreldre etter rutinemessig domstolsbehandling i USA og foreldrene blir da juridiske foreldre i Norge også dersom de ikke sier at barnet er født ved hjelp av surrogati. Ergo har både mor og far rettigheter etter trygdelovgivning etc.

I motsatt fall (som er tilfelle for de indiske surrogatbarna), er det bare far som får juridiske rettigheter og mor må (uansett om hun er genetisk mor eller ikke) stebarnsadoptere etter vanlige regler.

Når vi valgte å gjøre saken til å dreie seg hovedsakelig om surrogatbarn født i India, var det først og fremst fordi debatten dreide seg om problemstillinger knyttet til India og at det var så mange påstander som så langt ikke hadde vært belyst. Og viktigst av alt – det tidligere knapt noen norske medier som hadde snakket med surrogatmødrene.

3.2 Valg av informanter

Norske: Når det gjelder valg av norske informanter har vi redegjort for det under kapitelet "slik jobbet vi". Den største utfordringen var tiden – det tar lang tid å snakke med 100 informanter og treffe 20-30 av dem. Vi kunne ikke verifisere deres historier ut over den informasjonen de selv ga oss tilgang på (journaler, adopsjonsforberedende dokumenter etc).

Men det var heller ikke særlig problematisk fordi målet med historien jo også var å fortelle deres historie, slik de opplevde den.

Med en del av informantene tilbrakte vi såpass mye tid at grensene mellom intervjuer og sosialt samvær noen ganger ble visket ut. Vi besøkte familiene både hjemme i Norge etter at de var kommet hjem og på hotell og klinikker i India. Mange, mange timer ble tilbrakt sammen med de 10-12 som må sies å være hovedinformanter. Det gir utfordringer både i forhold til avstand til intervjuobjektet og hva man skal rapportere av det man ser og hører når blokka er lagt bort.

Vi gjorde informantene kjent med at vi hele tiden, selv når vi tok et glass vin eller spiste middag sammen, var journalister. At det vi snakket om og det vi observerte kunne bli beskrevet i artikkelen.

Et annet aspekt er at man lett får sympati for intervjuobjektene når man er sammen med dem mye. Men når man er tre journalister og alle leser gjennom, mener vi at det avhjelper problemet. Vi gjør oppmerksom på at alle involverte journalister og fotograf, snakket med paret som var vårt hovedintervjuobjekt.

Surrogatmødre: Når det gjelder intervjuene med surrogatmødrene reiser det flere metodemessige og kildemessige utfordringer. For det første var vi avhengige av et mellomledd for å få tak i dem, enten klinikkene eller gjennom de norske foreldrene. Vi gjorde begge deler. Noen av de norske foreldrene var meget skeptiske til å la oss få møte surrogatmor uten først å ha spurt klinikken/legen om det var ok. Og da var vi i grunnen like langt – prisgitt klinikkene. Når det gjelder surrogatmødre klinikkene lot oss møte byr det selvsagt også på en del kildemessige og metodemessige utfordringer. Noen av dem er felles uansett om vi møtte dem gjennom klinikk eller deres norske "kunder":

- Hvordan kan vi vite at de ikke er "preppet" – blitt fortalt av klinikken/legen hva de skal si?
- I hvilken grad vil de si det de tror at vi vil høre ("jobben" deres er å tilfredsstille vestlige)?

Kulturelle barrierer

Språk: Selv om engelsk snakkes av mange indere, var engelskkunnskapen svak hos de fleste surrogatmødrene vi møtte. Derfor var vi avhengig av tolk. Tolken var i noen tilfeller fra klinikken eller fødehemmet der kvinnene bodde. Ved ett tilfelle var det lokalt ansatte ved konsulatet i Mumbai. I andre tilfeller var det en indisk venninne av Skeie Fosse. Men som alltid når man er avhengig av tolk, er man prisgitt tolkens presisjonsnivå og formidling.

Når klinikken velger: Stort sett (med to eller tre unntak) møtte vi kvinner mens vi besøkte klinikkene. I et forsøk på å minimere muligheten for å "preppe" kvinnene på forhånd lot vi være å si at vi gjerne ville møte surrogatmødre når vi møtte for å intervju leger/klinikksjef. Under eller i etterkant av intervjuet tok vi opp spørsmålet. I Mumbai gikk dette bra, og vi fikk møte til sammen seks kvinner gjennom tre ulike klinikker. Det var representanter fra klinikken (helsearbeider eller sekretær) til stede under intervjuene, men ikke legen eller klinikksjefen. I Delhi ble dette mer komplisert og klinikkene avlyste i stor grad avtaler. Men vi klarte likevel å få snakket med noen kvinner som vi møtte på venterommet/utenfor klinikken da vi var for å intervju legene. I Anand var det ikke noe problem i det hele tatt. Dette har sannsynligvis sin bakgrunn i at akkurat dette fødehemmet og denne klinikken er "gjennomintervjuet" av internasjonale medier. Ved å sammenholde intervjuene og svarene fra alle kvinnene, så vi at det dannet seg et mønster som gjorde at vi kan si at de sannsynligvis svarte ærlig og relativt utfyllende, dog med de kulturelle begrensninger/forskjeller.

Svarer de som de tror vi forventer? Særlig i starten av intervjuene var dette en utfordring. Det tok tid å bygge tillit og i noen tilfeller hadde vi begrenset tid sammen med kvinnene. Vi forsøkte å ha en blanding av veldig åpne spørsmål ("fortell hvordan du fikk høre om surrogati?", for eksempel) og konkrete ("hvem har du fortalt at du er/har vært surrogatmor?")

Kulturelle utfordringer: Mediebruk i tradisjonell forstand (lese aviser/reportasjemagasiner, se nyheter, lytte på radio, lese nettaviser) er i India stort sett et middel- og overklassefenomen. Dermed hadde ikke våre intervjuobjekter blant surrogatmødrene noe forhold til aviser/magasiner og langt mindre noen erfaring i selv å være intervjuobjekt. Vi brukte derfor en del tid innledningsvis på å forklare hvorfor vi ville snakke med dem. Vi sa ingenting om debatten som foregikk i Norge.

Vi ble positivt overrasket over den åpenheten de viste i forhold til å fortelle om såpass personlige forhold som synet på fødsel (om det skulle være keisersnitt eller ikke), om befrukningsmetoden, om hvordan ektemann og nære pårørende hadde reagert. De uttrykte også nysgjerrighet på hvorfor vi hadde reist den lange veien for å snakke med dem.

På forhånd hadde vi diskutert med indiske venner hva vi kunne forvente og hvordan det var lurt å gå frem. I hvilken grad dette hadde noen betydning, er vanskelig å si.

4. Kildeutfordringer

De fleste kildeutfordringene har vært belyst tidligere i metoderapporten.

Vekting mellom åpne og anonyme kilder.

Underveis "overvåket" vi debatten på tidligere omtalte nettsted. Noen av dem er passordbeskyttet og kun for medlemmer. Siden vi var passive tilskuere/lesere, valgte vi å ikke tilkjenne at vi var journalister, men bruke andres "nick". Vi understreker at vi ikke deltok i debatten eller tok kontakt med debatt deltakere (som for det altoverveiende er anonyme). Formålet var rett og slett for å avstemme det våre informanter sa i intervjuene med det som "rørte seg" i miljøet.

Selv om det var noen "avvik" i den forstand at i de anonyme debattene var det mer synlig "klasseskille" mellom USA-brukerne og India-brukerne, var problemstillingene, tankene, de etiske avveiningene stort sett de samme som når vi intervjuet folk fra miljøet. De som hadde valgt å dra til USA var gjennomgående skeptiske til surrogati i India (av ulike årsaker, men først og fremst etiske problemstillinger knyttet til antall befruktede egg som ble innsatt), mens de som valgte India selvsagt var mer positive til India, og "såre" på at USA-farerne fordømte dem. De fleste av de informantene vi snakket med som hadde valgt India, hadde gjort det av økonomiske årsaker. Noen hadde også valgt India fordi de var over aldersgrensen som var satt i USA, mens atter andre sa at årsaken var at det var "færre spørsmål" (en hadde brukt søsterens egg, blant annet).

I artikkelen har vi utelukkende brukt informasjon fra kilder vi har møtt en eller flere ganger. De aller fleste av dem ønsket å være anonyme. Noen var "semianonyme" – vi kunne bruke bilde av dem og/eller barna, men de ønsket ikke navn. Begrunnelsen var at omgivelsene visste, men de ville ikke at fremmede skulle kunne ta kontakt eller utsette dem for kommentarer.

For de informantene som hadde brukt USA eller Canada, var begrunnelsen som oftest at de ville ikke ville at myndighetene (NAV, skole, etc.) skulle vite at mor (etter norske regler) ikke hadde foreldremyndighet.

Tett på kildene

Som nevnt kom vi tett på noen av kildene. De fleste av de norske informantene hadde liten eller svært begrenset erfaring med å bli intervjuet. Derfor var vi tydelig på å fortelle hvilke rettigheter de hadde (samtykke til foto, sitatsjekk osv). Noen av de opprinnelige informantene er tidligere eller nåværende kolleger i pressen (journalister), mens en var personlig venn. Disse har vi valgt å ikke omtale i reportasjen.

Under oppholdet i India ble forholdet kilde/journalist litt som for sportsjournalister som bor på samme hotell som idrettsutøvere. Grensen mellom jobb og fritid viskes ut. Vi bodde aldri på samme hotell som objektene, men tilbrakte mye tid sammen. Dette gjelder spesielt Monica

Nygård og Bård Magne Lunde, som også fungerte som døråpnere i forhold til konsulatet i Mumbai (se under "opplevd motstand"). I et lukket miljø (som det norske surrogatmiljøet var og fortsatt er) blir journalisten svært avhengig av de kildene som velger å bidra og dermed lett "takknemlig". Det kan selvsagt medføre at man identifiserer seg med kilden og blir "snillere" enn man ellers ville vært.

Samtidig skulle det bare mangle om man ikke opptrådte varsomt når man skal nærme seg mennesker i en så privat fase av livet som familieførøkelse. I ettertid kan vi lett se at det var enklere å ha avstand til de indiske kildene enn til de norske. Og dermed vurdere deres uttalelser mer kritisk.

5. Opplevd motstand

Surrogatforeldrene

Vi opplevde ingen direkte motstand mot prosjektet blant de norske informantene, men en god del skepsis. Noen var redde for at det skulle bli det de kalte "sosialpornografi", bare rørende historier om nyfødte. Andre var redde for tendensiøs dekning. Flere uttrykte skepsis på bakgrunn av et generelt inntrykk av at media hadde bestemt seg for at surrogati generelt og i India, spesielt, var uakseptabelt.

Klinikkene

Fra noen av de indiske klinikkene derimot var motstanden langt hardere. Noen svarte rett og slett ikke på henvendelse i det hele tatt, mens andre forsøkte å trenere og utsette intervjuer. Som for eksempel: Da Plot seinere prøvde å følge opp intervjuet med dr Shivani på hennes klinikk i Delhi, for å få snakket mer med henne og for å få treffe surrogatene som bodde på hennes hjem, var hun ikke mulig å få tak i. Hun svarte ikke på mobiltelefonen, og det var assistentene hennes som svarte på e-post. Vi var i kontakt med sekretæren Neha, pressekoordinator Megan og kommunikasjonskonsulent Priyanka. Megan ba oss redegjøre grundig for hvem vi var og sende spørsmålene våre skriftlig. Hun bekreftet så intervjuer med flere av de ansatte og surrogater. Deretter ble det stille. I løpet av tre uker ble 20 e-poster sendt fram og tilbake. Shivani tok fremdeles ikke telefonen. Til sist skrev Megan at "klinikken har bestemt seg for ikke å være involvert i denne saken". Plot leide da en indisk journalist for å få mer informasjon om surrogathjemmet doktor Shivani driver. Etter en intervjuforespørsel til klinikken ble journalisten oppringt av et PR-byrå som, på vegne av Shivani, hadde sjekket hennes profesjonelle bakgrunn. Journalisten ble så lovet et intervju som aldri fant sted. Da journalisten prøvde å nærme seg noen gravide kvinner på gaten utenfor klinikken, ble hun stoppet av en vakt: "Her går all kommunikasjon gjennom doktor Shivani", sa han. Likevel fikk vi besøke tilstrekkelig mange klinikker til å kunne lage reportasjen.

Myndighetene – særlig ambassaden i Delhi

Vi fikk underveis, og spesielt da vi kom til India, høre mange historier om hvordan den norske ambassaden i Delhi og det norske konsulatet i Mumbai lagde vanskeligheter for de norske foreldrene. At de trenerte hjemreiser og var lite samarbeidsvillige. Plot oppsøkte ambassaden flere ganger og hadde også intervjuer med Merete Klaussen, ansvarlig for surrogati-sakene, uten at hun sa noe som kunne tolkes i den retning. Dog kunne Plot avsløre at ambassaden hadde sendt brev til de største og mest kjente indiske klinikkene og advart dem mot norske kunder og redegjort for hvilke problemer som kunne oppstå. Ambassaden var ikke villig til å la oss delta på eller observere møter mellom ambassadepersonell og surrogatmor. Heller ikke surrogatforeldrene fikk være til stede da surrogatmor ble intervjuet, men fikk en redegjørelse i etterkant.

I Mumbai, derimot, klarte vi å få være med og observere møtet mellom surrogatmor, konsulatansatte og surrogatforeldrene. Surrogatmor må møte på ambassaden eller konsulatet for å fraskrive seg foreldreretten til barnet. Der kunne vi selv observere at de ansatte på konsulatet gjorde surrogatmor oppmerksom på at hun, i stedet for å levere fra seg barna, kunne kreve den norske faren for bidrag og at barna var

”hennes” og derfor kunne kreve arv eller få vite hvem hun var når de ble voksne. De stilte også svært nærgående spørsmål om surrogatmorens privatliv uten at relevansen og formålet med spørsmålene fremkom.

På spørsmål fra Plot om hva som var formålet med spørsmålene/ intervjuet, trakk de ansatte ved konsulatet bare på skuldrene og svarte: ”Vi gjør bare som vi får beskjed om fra Delhi”.

6. Egne undersøkelser

Med tilnærming til så mange informanter, er det et spørsmål om ikke det i seg selv er en undersøkelse. Når vi likevel ikke har valgt å systematisere svarene til surrogatbestillerne og surrogatmødrene og presentere dem som en undersøkelse, så er det først og fremst fordi vi ikke brukte standardiserte spørsmålsskjema eller stilte de samme spørsmålene til alle. I omfang ville det nok likevel kunne passere som en brukbar feltstudie.

Stortingsundersøkelse

Plot har, i et samarbeid med journaliststudentene ved Universitetet i Stavanger, undersøkt stortingsrepresentantenes holdninger til surrogati. Vi utarbeidet fem spørsmål om temaet og sendte ut en questback til samtlige 169 representanter. I utgangspunktet fikk vi svar fra 44 av dem. Siden ble hver enkelt kontaktet per e-post. Til slutt ringte vi enkelte. Til slutt hadde vi svar fra 78 representanter. Vi skilte så ut de tre mest sentrale spørsmålene (som også er de med høyest svarprosent). Funnene er som følger:

- 85,8 prosent mener ikke at surrogati er en akseptabel metode ved ufrivillig barnløshet.
- 78,2 prosent mener surrogati ikke under noen omstendighet bør aksepteres i Norge.
- 57,7 prosent mener foreldre som kommer til Norge med surrogatbarn må få samme rettigheter og velferdsordninger som andre foreldre får. (Det har de ikke i dag – blant annet får ikke mor – fordi hun ikke har født – fødselspermisjon.)

7. Hva fant vi ut?

- o Indiske klinikker har gjennomgående som rutine å sette inn mellom 3 og 6 befruktede egg (I Norge er det forbudt å sette inn mer enn to).
- o ”Hvite” egg koster fire ganger mer enn egg fra indiske kvinner. Vi presenterte også en fullstendig prisliste.
- o De blir foretatt reduksjon til maks to egg dersom flere av dem ”fester seg”.
- o Hyppigheten av keisersnitt er langt over det normale (vi fant bare *ett* eksempel på ordinær vaginal fødsel).
- o Opphold på såkalte hybelhus for surrogat-mor er frivillig etter de første seks ukene, men de fleste velger å bo hele eller deler av svangerskapet der pga tabuisering.
- o De fleste surrogatmødre ønsker ikke kontakt med barnet eller foreldrene etter fødsel (og heller ikke før, men aksepterer det fordi norske foreldre ønsker det).
- o Surrogatmødrene oppgir at de får betalingen de er lovet.
- o Som begrunnelse for å bli surrogatmor oppgir de et konkret prosjekt (starte firma, bygge hus) eller bortfall av inntekt (ektemannen har forlatt dem).
- o Alle surrogatmødrene vi snakket med kunne lese og skrive og hadde fast bopel (bodde ikke på gata eller i skur etc.).
- o Hovedvekten av de norske foreldrene ville ikke kunne blitt foreldre ved ordinær adopsjon, enten på grunn av alder, sykdom hos mor eller sivilstand (de er enslige).

8. Tidsbruk

Synnøve Skeie Fosse var til sammen 8-9 uker i India (2008, 2010, 2011).

Hovedbeskjeftigelse mellom 1. desember 2010 og 15. mars 2011). Var en kort periode i Delhi, fulgte norske par der. Brukte så mesteparten av tiden i Mumbai. I tillegg kommer utallige timers surfing og lesing av dokumenter. Telefonsamtaler og møter med informanter.

Mediesøk og research.

Amalie Kvame Holm bor i Delhi. Researchfase i november, desember 2010. Jobbet for fullt med prosjektet fra 1. januar til 1. Mars 2011. Jobbet inn mot klinikker, leger, organisasjonsliv, forskere og ambassade i Delhi. Benyttet i denne perioden to indiske researchere for å sikre seg oversikt over en kaotisk bransje, samt å åpne dører.

Eivind H. Natvig (foto) bidro også med research og tekst. Jobbet med prosjektet fra 2. desember 2010 til tidlig i februar 2011. Fulgte et norsk par på reisen til Delhi. Oppholdt seg noen dager i Delhi, reiste så til Anand i Gujarat der han jobbet videre med fotohistorien, samt koplet seg på en indisk researcher som bidro med intervjuer med surrogatmødre.

9. Konsekvenser

Vanskelig å si om det ble noen direkte konsekvenser av reportasjene, men i 2011 ble det ytterligere fokus på surrogati, og Skeie Fosse deltok i flere debatter og har holdt flere foredrag.

KONTAKTINFORMASJON:

Synnøve Skeie Fosse
Parkveien 11
4790 Lillesand
Tlf 99 58 22 11

Knut Gjerseth Olsen
Theresesgate 16F
0452 Oslo
Tlf: 48 10 47 28

Vedlegg 1: Reportasjen i Plot #1 – "Tjenestepikene".

Vedlegg 2: Bak reportasjen – slik jobbet vi med surrogati.
Se også <http://www.magasinetplot.no/metode-surrogati.html>